

Titulació	Tipus	Curs
Llengua i Literatura Espanyoles	OB	4
Estudis d'Anglès i Espanyol	OT	3
Estudis d'Anglès i Espanyol	OT	4

Professor/a de contacte

Nom: Ramon Valdes Gazquez

Correu electrònic: ramon.valdes.gazquez@uab.cat

Equip docent

Gloria Clavería Nadal

Maria Jesus Machuca Ayuso

Lourdes Aguilar Cuevas

Natalia Terron Vinagre

Sonia Boadas Cabarrocas

Lucia Cotarelo Esteban

Alvaro Cuellar Gonzalez

Cristina Buenafuentes de la Mata

Rebeca Martín López

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

Atès que l'alumnat ha demostrat, mitjançant l'obtenció dels crèdits corresponents a les assignatures de formació bàsica i les obligatòries, haver adquirit les competències bàsiques, haurà de ser capaç d'expressar-se amb correcció oralment i per escrit. Per aquesta raó, els eventuais errors ortogràfics i d'expressió que poguera fer comportaran un descens de la puntuació en la qualificació final.

Es considera que l'alumnat coneix les normes generals de presentació d'un treball acadèmic. Tanmateix, podrà aplicar les normes específiques que pot indicar-li el professor de l'assignatura, si així ho creu necessari.

Objectius

Són objectius específics i formatius de l'assignatura:

Conèixer els fonaments, la història i els principis de la Filologia digital i contextualitzar-la dins de les Humanitats digitals.

Entendre i imaginar les possibilitats de l'aplicació de la tecnologia i el medi digital als continguts i els coneixements adquirits al voltant de la Llengua i la Literatura.

Aproximar-se al coneixement de manera teòrica i pràctica dels programes, webs, projectes i línies de recerca de la filologia digital.

Desenvolupar la capacitat de comunicació amb equips interdisciplinars.

Entendre la necessitat de l'excel·lència humanística i tecnològica dels projectes digitals.

Competències

Llengua i Literatura Espanyoles

- Actuar en l'àmbit de coneixement propi valorant l'impacte social, econòmic i mediambiental.
- Aplicar els principis ètics científics al tractament de la informació.
- Aplicar les tècniques i mètodes propis de l'edició crítica i del processament digital a l'anàlisi i tractament de textos escrits i d'arxius multimèdia.
- Assessorar organitzacions i institucions sobre qüestions lingüístiques o literàries.
- Demostrar el coneixement normatiu de la llengua espanyola i el seu domini en totes les seves aplicacions a l'àmbit acadèmic i professional.
- Identificar els períodes, tradicions, tendències, autors i obres més significatives de la literatura en llengua espanyola en el seu context historicosocial.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Reconèixer les principals teories, temes i gèneres de la literatura en els diferents països de parla hispànica.
- Utilitzar les eines digitals i les fonts documentals específiques per a la captació i l'organització d'informació.

Estudis d'Anglès i Espanyol

- Actuar en l'àmbit de coneixement propi valorant l'impacte social, econòmic i mediambiental.
- Analitzar de manera crítica la producció lingüística, literària i cultural en anglès i en espanyol aplicant les tècniques i els mètodes propis de l'edició crítica i del processament digital.
- Aplicar els conceptes, els recursos i els mètodes adquirits a l'estudi de la llengua anglesa i de l'espanyol en un context social global i multilingüe.
- Aplicar els principis ètics científics al tractament de la informació.
- Demostrar el coneixement normatiu de la llengua espanyola i el seu domini en totes les seves aplicacions a l'àmbit acadèmic i professional.
- Demostrar habilitats per desenvolupar-se de manera professional en els àmbits de les aplicacions lingüístiques, la docència i la gestió literària i cultural en anglès i espanyol.
- Demostrar habilitats per treballar de manera autònoma i en equip a fi d'assolir els objectius planificats en contextos multiculturals i interdisciplinaris.
- Elaborar argumentacions aplicables als àmbits de la literatura, de la cultura, de la teoria literària, de la llengua i la lingüística, en espanyol i en anglès, i avaluar-ne la rellevància acadèmica.

- Fer treballs escrits o presentacions orals efectius i adaptats al registre adequat en diferents llengües.
- Introduir canvis en els mètodes i els processos de l'àmbit de coneixement per donar respostes innovadores a les necessitats i demandes de la societat.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguin aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'indole social, científica o ètica.
- Reconèixer els períodes, les tradicions, les tendències, els autors i les obres més significatives de la literatura en llengües anglesa i espanyola en el seu context historicosocial.
- Utilitzar les eines digitals i les fonts documentals específiques per a la captació i l'organització d'informació.

Resultats d'aprenentatge

1. Adquirir consciència de la diversitat lingüística i cultural per a una bona tasca d'edició.
2. Analitzar de manera crítica la informació digital i avaluar-ne la finalitat i rellevància.
3. Analitzar una situació i identificar els punts de millora des del punt de vista lingüístic.
4. Aplicar eines de la teoria literària a l'anàlisi d'un text
5. Aplicar i utilitzar els mitjans i instruments digitals adequats a l'ensenyament dels continguts filològics.
6. Aplicar la tecnologia digital a la transcripció i edició de textos.
7. Avaluar les possibilitats d'aplicació de les TIC a les mateixes matèries de recerca i estudi.
8. Concebre i desenvolupar nous àmbits i estratègies de transferència científica, cultural i patrimonial a la societat.
9. Conèixer els diferents tests estadístics relacionats amb les variables paramètriques i no paramètriques en una anàlisi filològica.
10. Desenvolupar habilitats per utilitzar eines digitals des del punt de vista lingüístic.
11. Detectar els errors relacionats amb tots els nivells d'anàlisi lingüística.
12. Distingir les fonts literàries d'un text i els seus vincles amb la tradició occidental.
13. Esmenar un text sobre bases científiques i metodològiques.
14. Extreure fonts de dades per obtenir material pedagògic dels diferents corpus i aplicar-lo a les disciplines relacionades amb la filologia espanyola.
15. Fer edicions col·laboratives i socials.
16. Fer prediccions i inferències literàries sobre el contingut d'un text.
17. Identificar com pot incidir la gestió i difusió de dades digitals en el context lingüístic.
18. Identificar els errors en una tradició textual.
19. Identificar els principals temes, èpoques i trets d'estil d'un autor literari.
20. Identificar les implicacions ètiques i jurídiques del nou context de recerca, gestió i difusió de dades en l'era digital.
21. Identificar les implicacions socials, econòmiques i mediambientals de les activitats academicoprofessionals de l'àmbit de coneixement lingüístic.
22. Identificar les peculiaritats i l'aportació de la tradició hispànica en els estudis de crítica textual.
23. Justificar el procés de transmissió d'un text, els seus arguments i conclusions.
24. Plantejar nous mètodes i aproximacions teòriques i pràctiques a l'edició crítica.
25. Prendre consciència de la variació lingüística diastràtica, diafàsica i diatòpica, així com dels diferents contextos culturals, per aconseguir una bona edició de textos.
26. Prendre consciència dels diferents contextos jurídics i de respecte a l'ètica i els drets morals i de còpia relacionats amb el text.
27. Proposar nous mètodes i solucions alternatives que es reflecteixin en els projectes editorials creats.
28. Proposar nous mètodes i solucions alternatives que estiguin fonamentats en raons lingüístiques.
29. Proposar projectes editorials que potenciïn els beneficis socials, econòmics i mediambientals.

30. Reconèixer les característiques principals d'un període literari i el seu programa ideològic estètic.
31. Relacionar i avaluar la rellevància de la variació lingüística en la transmissió, transcripció i edició dels textos hispànics.
32. Ser capaç de planificar estratègies metodològiques fent servir les TIC.
33. Solucionar els principals problemes relacionats amb la normativa que poden aparèixer en un text.
34. Suggestir recursos i mètodes propis de les humanitats digitals aplicats a l'anàlisi textual que facilitin la comprensió dels textos i la seva relació amb altres textos literaris.
35. Suggestir recursos i mètodes propis de les humanitats digitals relacionats amb qüestions fòniques, morfològiques i sintàctiques de la llengua espanyola.
36. Transmetre informació rellevant sobre la tradició textual, tant per a un públic especialitzat com a no especialitzat, utilitzant la terminologia i els conceptes adequats.
37. Utilitzar eines digitals en un procés filològic d'edició de textos, des de la localització de fonts crítiques a la confrontació, la transcripció i la documentació per a l'anotació i disposició del text.

Continguts

S'inclouen al programa entre parèntesis al final de cada tema les inicials del docent responsable.

BLOC I. Filologia i Humanitats digitals. Història, principis i mètodes. (RV)

BLOC II. Els llenguatges de marcatge i estructuració de les dades als textos: XML-TEI.

II.1. L'edició crítica digital. (RV)

II.2. Lingüística de corpus: disseny, marcatge i possibilitats d'explotació. (CB)

BLOC III. Emmagatzematge, classificació, sistematització i explotació de les dades. Bases de dades.

III.1. Cap a una altra historiografia literària: disseny de bases de dades i visualització. Com digitalitzar un diccionari de la literatura de l'Exili. (LC)

III.2. L'estudi del Teatre del Segle d'Or a través de les bases de dades. (SB)

III.3. El conte del segle XIX. Disseny i actualització d'una base de dades. (MA)

BLOC IV. Tecnologies digitals per a l'anàlisi i les inferències de les dades.

IV.1. Descripció, sistematització, representació gràfica, anàlisi i inferències de les dades. (MJM)

IV.2. Tècniques computacionals per a l'atribució de texts i la transcripció automàtica. Descobrint comèdies de Lope. (AC)

IV.3. Intel·ligència artificial i patrimoni literari. Descobrint manuscrits de Lope. (SB)

BLOC V. Altres tecnologies aliades de la Filologia.

V.1. Prosòdia, tecnologia i societat. Les potencialitats dels videojocs (LA)

V.2. Fotografia espectral per a l'anàlisi de manuscrits literaris. Desvelant el procés creatiu del teatre de Lope: què va escriure, què va titllar, qui va participar? (SB)

V.3. Lexicografia digital: algunes línies de desenvolupament. (GC i NT)

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals, sessions de seminaris	25	1	1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37
Tipus: Supervisades			
Sessions pràctiques col·lectives	25	1	1, 2, 5, 10, 15, 32, 37
Tipus: Autònomes			
Preparació d'un exercici pràctic breu	28	1,12	1, 2, 5, 10, 15, 32, 37
Preparació d'un exercici teòric breu	28	1,12	3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36
Preparació d'un exercici teòric o pràctic llarg	38	1,52	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37

L'aprenentatge d'aquesta assignatura per part de l'alumne es distribueix de la manera següent:

- Activitats dirigides. Aquestes activitats impliquen classes magistrals que ocupen aproximadament un 50%, combinant l'explicació teòrica amb la discussió de tot tipus de casos de solucions pràctiques digitals a problemes filològics.
- Activitats supervisades. Es tracta de fer exercicis pràctics a l'aula.
- Activitats autònomes. Aquestes activitats inclouen tant el temps dedicat a l'estudi personal com a la realització de ressenyes, treballs teòrics i pràctics, entre els quals cal considerar l'elaboració d'arxius i productes digitals.
- Activitats d'avaluació. L'avaluació de l'assignatura es durà a terme mitjançant evidències escrites i també, en un percentatge mínim d'un 40%, de productes digitals o evidències de caire pràctic definides pels professors.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè els alumnes completin les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exercici breu	30%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37
Exercici teòric o pràctic llarg (treball de fi de curs).	40%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33,

Portfoli: conjunt de breus exercicis proposats a classe pel professorat de lliurament immediat (almenys un per professor)	30%	2	0,08	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37
---	-----	---	------	---

AVALUACIÓ

L'avaluació es realitzarà a través de tres activitats: 1) un dossier, 2) un exercici o tasca breu, i 3) un exercici de caràcter teòric o pràctic llarg o treball de curs.

PORTAFOLI (30%)

El PORTAFOLI estarà constituït per un conjunt de breus i senzills exercicis de resolució ràpida proposats pel professorat per al lliurament immediat al final de la classe i d'acord amb els seus continguts. Almenys un per professor i bloc. Cada exercici tindrà una nota, i la del portafoli serà la mitjana de tots; aquesta nota no serà recuperable.

EXERCICI BREU (30%) i EXERCICI LLARG (O TREBALL DE CURS, 40%)

El professorat oferirà, a través del Campus Virtual, una llista de possibles tasques, exercicis breus o llargs, i l'alumne també podrà proposar tasques d'acord amb el professorat i el responsable de l'assignatura. Cada alumne podrà escollir la matèria i el professor a qui lliurarà les seves proves d'avaluació, i haurà d'escollir un mínim de dos professors diferents (no es poden lliurar els dos exercicis, breu i llarg, a un únic professor). El professor responsable de l'assignatura comprovarà el compliment d'aquests requisits en els lliuraments de tots els alumnes.

Evidències de tipus teòric.

Poden consistir en estats de la qüestió sobre temes de filologia digital (de Filologia en general, de Llengua, de Literatura, d'Humanitats digitals d'aspectes específictrats a les classes com a bases de dades filològiques, edicions crítiques digitals, Lingüística de corpus, lexicografia, etc.), resums i ressenyes de bibliografia sobre Humanitats digitals o sobre Filologia digital (es prefereixen publicacions recents, però es valoraran altres possibilitats; poden ser sobre llibres o webs de la bibliografia o webgrafia inclosos en aquesta guia docent), presentació, anàlisi o ressenyes, de recursos i projectes digitals (per exemple, edicions digitals de textos d'interès filològic, bases de dades de contingut lingüístic o literari, lexicografia digital, història de la literatura), i també es podran fer propostes madures de projectes digitals (amb estat de la qüestió, recursos existents i proposta de desenvolupament amb totes les implicacions d'un projecte digital (des de les purament filològiques fins a les pràctiques, sobre aplicacions, tecnologies o llenguatges informàtics a utilitzar, a les legals de difusió, etc.; per la seva complexitat, aquesta evidència de tipus teòric es reserva per al seu lliurament com a "treball de curs").

Evidències de tipus pràctic.

Elaboració, anàlisi i processament digital de dades: els professors proposaran diferents reptes i tasques de caràcter pràctic relacionades amb les seves explicacions a classe. Així, es poden lliurar, per exemple, arxius XML amb marcatge TEI de textos literaris o lingüístics, arxius en format EXCEL o els formats determinats pel professorat per a l'alimentació de bases de dades, anàlisis estadístiques, proves de geolocalització i elaboració de diagrames de xarxes de sociabilitat, etc.

TERMINIS DE LLIURAMENT

Tots els alumnes i les alumnes hauran d'haver lliurat almenys un exercici breu al novembre i l'exercici llarg o treball final de curs coincidint-hi, al gener. Excepcionalment i de manera raonada, d'acord amb el professor destinatari i el responsable de l'assignatura, l'alumne pot avançar el lliurament del "treball de curs" en qualsevol dels terminis establerts, però haurà de completar tots els lliuraments el darrer dia de classe.

Després del lliurament de les notes de cada exercici, l'equip docent proposarà a l'alumnat una data per a la revisió de les proves/notes.

Per aprovar l'assignatura cal obtenir un 5 de mitjana a partir del pes de les diferents activitats d'avaluació. Si la mitjana de les proves lliurades és inferior a 5, i com a mínim de 3,5, l'estudiant tindrà dret a optar a la recuperació de les parts suspeses (excepte el PORTAFOLI). Des del moment del segon lliurament es generarà el dret a optar a la recuperació de les diferents evidències. No seran recuperables els actes d'avaluació en què s'hagin produït plagi o altres irregularitats.

AVALUACIÓ ÚNICA

Aquesta assignatura no preveu el sistema d'avaluació única.

PLAGI i ALTRES IRREGULARITATS

En cas que l'estudiant faci qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que es pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats als actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

NO AVALUABLE

L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més d'un terç de les activitats d'avaluació.

ÚS D'INTEL·LIGÈNCIA ARTIFICIAL

En aquesta assignatura es permet l'ús de tecnologies d'intel·ligència artificial (IA) com a part integrant del desenvolupament del treball, sempre que el professorat així ho determini en la proposta d'exercicis i el resultat final reflecteixi una contribució significativa de l'estudiant a l'anàlisi i la reflexió personal. En les propostes d'exercicis breus o llargs, els professors poden especificar i restringir l'ús de la intel·ligència artificial.

En cas d'ús d'IA, l'estudiant haurà de: (i) identificar quines parts han estat generades amb IA; (ii) especificar les eines utilitzades; i (iii) incloure una reflexió crítica sobre com han influït el procés i el resultat final de l'activitat. La no transparència de l'ús de la IA en aquesta activitat avaluable es considera manca d'honestedat acadèmica i comporta que l'activitat s'avalui amb un 0 i no es pugui recuperar, o sancions més grans en casos de gravetat

Bibliografia

Águila Escobar, Gonzalo, *Los diccionarios electrónicos del español*, Arco/Libros, Madrid, 2009.

Aibar Puentes, Eduard, "La transformación neoliberal de la ciencia: el caso de las Humanidades Digitales" *ArtefactoS Revista de estudios sobre la ciencia y la tecnología*, VII (2018), pp. 13-28. < <https://doi.org/10.14201/art2018711328> >.

Alvite, María Luisa y Antonio Rojas Castro, "Ediciones digitales académicas: concepto, estándares de calidad y software de publicación", *Profesional de la información*, XXXI (2022), pp. 1-19. < <https://doi.org/10.3145/epi.2022.mar.16> >.

Amores, Montserrat, "El buscador de GICES XIX, herramienta digital sobre el cuento español del siglo XIX", en *Humanidades Digitales: desafíos, logros y perspectivas de futuro*, Sagrario López Poza y Nieves Pena Sueiro (editoras), *Janus* [en línea], Anexo 1 (2014), 79-85. < <https://www.janusdigital.es/anexos/contribucion.htm?id=8> >.

Bazzaco, Stefano, "El reconocimiento automático de textos en letra gótica del Siglo de Oro: creación de un modelo HTR basado en libros de caballerías del siglo XVI en la plataforma Transkribus", *Janus: estudios sobre el Siglo de Oro*, 9, 2020, pp. 534-561. < <http://hdl.handle.net/2183/27389> >.

Boadas, Sònia, "Techniques and Instruments for Studying the Autograph Manuscripts of Lope de Vega", *Hipogrifo*, 8.2 (2020), pp. 509-531. < <https://doi.org/10.13035/H.2020.08.02.30> >.

Buenafuentes, Cristina y Carlos Sánchez Lancis, "The Corpus del español del siglo XXI (CORPES XXI): A tool for the study of syntactic variation in Spanish", en Cerrudo, A.; Gallego, Á. y Roca, F. (eds.), *Syntactic Geolectal Variation: Traditional approaches, current challenges and new tools*, Amsterdam, John Benjamins, 2021, pp. 319-346. Disponible en < <https://ddd.uab.cat/record/288323?ln=ca> >.

Cabedo Nebot, A., "Estudio de la fonología/fonética española mediante corpus", en *Lingüística de corpus en español/The Routledge Handbook of Spanish Corpus Linguistics*, Routledge, Oxon - Nueva York, 2022, pp. 123-136.

Canet, José Luis, "Reflexiones sobre las humanidades digitales", en *Humanidades Digitales: desafíos, logros y perspectivas de futuro*, Sagrario López Poza y Nieves Pena Sueiro (editoras), *Janus* [en línea], Anexo 1 (2014), pp. 11-20, <<http://www.janusdigital.es/anexos/contribucion.htm?id=4>>.

Claveria, Glòria, *Filología en internet*, Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 2002.

Corominas, Joan, y José Antonio Pascual, *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*, Gredos, Madrid, 1980-1991. Versión en CD-ROM, 2012.

Corrales Astorgano, M., *Entrenamiento de la prosodia en personas con síndrome de Down mediante el uso de un videojuego educativo*, tesis doctoral presentada en la Universidad de Valladolid, Valladolid, 2019.

Cuéllar, Álvaro, "La Inteligencia Artificial al rescate del Siglo de Oro. Transcripción y modernización automática de mil trescientos impresos y manuscritos teatrales", *Hipogrifo. Revista de literatura y cultura del Siglo de Oro*, vol. 11, núm. 1, (2023), pp. 101-115. <<https://doi.org/10.13035/H.2023.11.01.08>>.

Eder, Maciej, Jan Rybicki y Mike Kestemont, "Stylometry with R: a package for computational text analysis", *The R Journal*, 8.1 (2016).

Faulhaber, Charles B., «Hispanismo e Informática», *Incipit*, 6 (1986), pp. 157-184.

Huete García, Ángel, *Introducción a la teoría de las funciones lexicográficas*, Arco/Libros, Madrid, 2023.

Kroll, Simon, «Filología digital para el estudio de la cultura y literatura del Siglo de Oro (2014-2017)», *Etiópicas. Revista de Letras renacentistas*, 15 (2019), pp. 1-21, <http://www.uhu.es/revista.etiopicas/num/15/aiso_1.pdf>.

López-Gómez, S., Rodríguez-Rodríguez, J., Vidal-Esteve, M. I., & Castro-Rodríguez, M. M., "Contribuciones y efectos de los videojuegos en la atención a la diversidad", *Revista colombiana de educación*, 84 (2022), 1-25. < <https://doi.org/10.17227/rce.num84-12742> >.

López Poza, Sagrario, "Humanistas y Humanidades Digitales. Trayectoria y proyección en la Filología española", en *Humanidades y Humanismo. Homenaje a María Pilar Cuartero*, Aurora Egido et al. (eds.), Institución Fernando el Católico, Zaragoza, 2019, pp. 125-159.

López Poza, Sagrario, "Incidencia de las tecnologías digitales en la investigación en Literatura española del Siglo de Oro", *Philologia Hispalensis*, XXXVIII (2024), pp. 21-40. <https://doi.org/10.12795/PH.2024.v38.i02.01>

Marcos Marín, Francisco, *Informática y Humanidades*, Editorial Gredos, Madrid, 1994.

Marcos Marín, Francisco, "[Serán ceniza, más tendrán sentido](#): orígenes de las humanidades digitales en España", en [Humanidades Digitales y Patrimonio Cultural: proyectos y tendencias](#), coord. por Anna Isabel Peirats y José Antonio Calvo, Editorial Tirant lo Blanch, Valencia, 2023, pp. 13-34.

Priani, Ernesto, Paul Spence, Isabel Gallina, Elena González-Blanco, Daniel Alves, "[Las humanidades digitales en español y portugués. Un estudio de caso](#): DíaHD/DiaHD", [Anuario americanista europeo](#), XII, (2014) (Ejemplar dedicado a: Ciencias sociales y humanidades digitales en los estudios latinoamericanos).

Ribao Pereira, Montserrat, *Fuentes para el estudio de la literatura española de los siglos XVIII y XIX. Herramientas electrónicas específicas*, Vigo, Universida de Vigo-Servizo de Publicacións, 2011.

Rojo, Guillermo, *Introducción a la lingüística de corpus en español*, New York, Routledge, 2021. Disponible en e-book en el catálogo de la UAB.

Romero López, Dolores, "Archivos, repositorios y bibliotecas digitales: hacia una historia digital de la Edad de Plata", *UNED. Revista Signa*, 30 (2021), pp. 17-30. < <https://revistas.uned.es/index.php/signa/article/view/29296> >.

Serna-Rodrigo, Rocío, "Posibilidades de los videojuegos no serios para el aprendizaje formal de la lengua y la literatura", *Edmetec* 9.1 (2020), pp. 104-125. < <https://doi.org/10.21071/edmetec.v9i1.12245> >.

Soler, Juan Cerezo, y José Calvo Tello. "Autoría y estilo. Una atribución cervantina desde las humanidades digitales. El caso de La conquista de Jerusalén", *Anales Cervantinos*, vol. 51, 2019. p. 231-250. < <https://doi.org/10.3989/anacervantinos.2019.011> >.

Tarp, Sven, "El diccionario del futuro", en Leonel Ruiz Miyares *et al.*, *Actualizaciones en comunicación social*, Círculo de Lingüística Aplicada, Santiago de Cuba, 2013, vol. 1: 304-308. Disponible en: <https://pure.au.dk/portal/en/publications/el-diccionario-del-futuro>.

Torner, Sergi, Paz Battaner e Irene Renau, *Lexicografía hispánica*, Londres y Nueva York: Routledge, Londres - Nueva York, 2023. Disponible en e-book en el catálogo de la UAB.

Torruella, Joan, *Lingüística de corpus. Génesis y bases metodológicas de los corpus (históricos) para la investigación científica*, Frankfurt am Main, Peter Lang, 2017. Disponible en e-book en el catálogo de la UAB.

Toscano, Maurizio, *et al.*, "Evolución y escenario actual de las Humanidades Digitales en España", en *Digital Humanities 2020 Conference*, 2020, <<http://dx.doi.org/10.17613/667h-ha62>>.

Valdés Gázquez, Ramón, "Por la dignidad del texto. El teatro del Siglo de Oro y de Lope de Vega en la red. Principios ecdóticos y de Humanidades Digitales", *Editar el Siglo de Oro en la era digital* (ed. Susanna Allés y Eugenia Fosalba), Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 2024, p. 71-108. Disponible en: < <https://ddd.uab.cat/record/291946?ln=ca> >.

WEBGRAFÍA

Artelope. Base de datos y argumentos de Lope de Vega, 23/06/24, < <https://artelope.uv.es/> >.

Auteso. Autógrafos teatrales del Siglo de Oro, 23/06/24, < <https://theatregor-fe.netseven.it/> >.

Authorial London. *The City in the Lives and Works of its Writers*, 23/06/2024, < <https://authorial.stanford.edu> >.

Biblioteca digital PROLOPE, 23/06/2024, < <https://bibdigitalprolope.com> >.

Bibliografía de Escritoras Españolas (BIESES), 23/06/2024, < <https://www.bieses.net/> >.

Celia en la revolución, 23/06/2024, < <https://www.madrid.org/celia-revolucion/> >.

Corpus de referencia del español actual (CREA), 25-06-2024, <<http://corpus.rae.es/creanet.html>>.

Corpus del Nuevo Diccionario Histórico del Español (CDH), 25-06-2024, <<http://web.frl.es/CNDHE>>.

Corpus del Español del Siglo XXI (CORPES XXI), 25-06-2024, <<http://web.frl.es/CORPES>>.

Corpus diacrónico del español (CORDE), 25-06-2024, <<http://corpus.rae.es/cordenet.html>>.

Corpus oral y sonoro del español rural (COSER), 25-06-2024, <<http://www.corpusrural.es>>.

Corpus de documentos Españoles Anteriores a 1900 (CODEA), 25-06-2024, <<https://www.corpuscodea.es>>.

Debates in Digital Humanities, 25/06/2024, < <https://dhdebates.gc.cuny.edu/> >.

Diccionario histórico de la lengua española, 27/06/2024, < <https://www.rae.es/dhle/> >.

e-DRAE 1884, 25/06/2024, < <https://edrae1884.uab.cat/> >.

Estilometría aplicada al Teatro del Siglo de Oro (ETSO), 25/06/2024, < <https://etso.es/> >.

E-xiliad@s, 26/06/2024, < <https://exiliadosrepublicanos.info/en/project> >.

GICES XIX. El cuento en la prensa española del siglo XIX, 25/06/2024, < <https://gicesxix.uab.cat/> >.

Hercios. Prosodia y léxico online (Domenico Baglioni), 25/06/2024, < <https://prosodiaylexico.online/home/> >.

Lemateca del DRAE, 27/06/2024, < <http://lemateca.detede.cat/> >.

Lengua y literatura (Valeria Peralta), 25/06/2024, < <https://mobbyt.com/videojuego/educativo/?Id=131542> >.

Lengua y literatura con videojuegos (M. Teresa Giménez Esteban), 25/06/2024, < <https://redsocal.rededuca.net/lengua-y-literatura-con-videojuegos> >.

Pradia: misterio en la ciudad, 25/06/2024, < https://videojocs.org/pradia_web/ >.

Old Spanish Textual Archive (OSTA), 25-06-2024, < <http://osta.oldspanishtextualarchive.org> >.

Transkribus, 25/06/2024, < <https://www.transkribus.org/> >.

Videojocs i educació (Ferran Adell), 25/06/2024, < <https://videojocs.org/vjedu/> >.

Programari

Gephi (graphs): < <https://gephi.org/> >.

Onodo (redes): < <https://onodo.org/> >.

Oxygen (Editor XML): < <https://www.oxygenxml.com/> >.

R (Lenguaje de programación): < <https://www.r-project.org/> >.

RStudio (Entorno para R): < <https://posit.co/download/rstudio-desktop/> >.

Stylo (Librería para R): < <https://eadh.org/projects/stylo-r-package> >.

Timemapper (cronologías, timelines y mapas): < <https://timemapper.okfnlabs.org/> >.

Transkribus (Versión web): < <https://www.transkribus.org/> >.

Visual Studio Code: < <https://code.visualstudio.com/> >.

Grups i idiomes de l'assignatura

La informació proporcionada és provisional fins al 30 de novembre de 2025. A partir d'aquesta data, podreu consultar l'idioma de cada grup a través daquest [enllaç](#). Per accedir a la informació, caldrà introduir el CODI de l'assignatura

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(PAUL) Pràctiques d'aula	1	Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt
(TE) Teoria	1	Espanyol	primer quadrimestre	matí-mixt